Työ- ja elinkeinoministeriö
Asiantuntijalausunto 7.9.2020

Hallintovaliokunta tiistai 8.9. klo 12:15

U 31/2020 vp - Ehdotus asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin mukaisesta julkisen sektorin lainajärjestelystä

Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismilla täydennetään muiden EU:n välineiden, kuten Euroopan aluekehitysrahaston ja Euroopan sosiaalirahasto plussan kautta EU:n talousarviosta myönnettävää rahoitusta, jotta varmistettaisiin EU:n hiilineutraaliussiirtymän taloudellinen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Eurooppa-neuvosto vahvisti heinäkuun päätelmissä mekanismin perustamisen.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahastossa (JTF) keskitytään talouden monipuolistamiseen ja alueiden työntekijöiden ja työnhakijoiden uudelleenkoulutukseen ja aktiiviseen osallistamiseen. Siirtymään tarvittavia investointeja ei rahastosta pääsääntöisesti tueta. Tähän ovat käytettävissä mekanismin kaksi muuta pilaria: taloudellisesti kannattaviin hankkeisiin tarkoitetut tukimuodot InvestEU-välineessä ja U 31/2020 vp kirjelmässä kuvattu julkisen sektorin lainajärjestely muissa hankkeissa (esimerkiksi investoinnit kuntien energia- ja liikenneinvestointeihin).

Vaikka oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta ei voida myöntää avustuksia muille kuin ohjelmaasiakirjassa vahvistetuille tukikelpoisille alueille, kahdesta muusta pilarista voidaan rahoittaa hankkeita myös muualla Suomessa, edellyttäen että hankkeet hyödyttävät alueellisissa siirtymäsuunnitelmissa yksilöityjä JTF-rahaston tuen piirissä olevia alueita.

Neuvottelut elpymisvälinekokonaisuudesta ja monivuotisesta rahoituskehyksestä ovat kesken, joten oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin eri instrumenttien kautta Suomeen kanavoitavissa olevasta rahoitusvolyymista voidaan esittää vasta alustavia arvioita. Niiden mukaan JTF-rahaston tuki Suomelle olisi noin 2,2 % 17,5 miljardin euron kokonaisuudesta eli 380 miljoonaa euroa kaudelle 2021 - 2027.

	EU-saanto	1,5 siirto	EU-rahoitus yhteensä	Kansallinen vastinrahoitus 40 % (siirtymä-alueet)	Yhteensä EU + kansallinen (milj. €)
JTF yhteensä	380	244	624	416	1040
MRK 2021-2027	163	244	407	271	
Elpymisväline	217	0	217	145	

Kuva 1. Alustava saanto-arvio Suomelle Eurooppa-neuvoston 21.7.2020 linjauksiin perustuen.

Lopulliset käytettävissä olevat määrärahat voivat poiketa esitetystä. Epävarmuudet liittyvät Suomen EU-saantoon, rakennerahastomäärärahojen siirtovelvollisuuteen ja kansallisen vastinrahoituksen määrään. Jos tuki tuen kohdennetaan yksinomaan siirtymäalueille (muu Suomi kuin Ahvenanmaa ja Helsinki-Uusimaa), sovelletaan 40 %:n kansallisen osarahoituksen vähimmäisvaatimusta.

Julkisen sektorin lainafasiliteetin tuki olisi kiintiöity jäsenvaltioittain vuoden 2024 loppuun saakka, minkä jälkeen jäljellä olevaa tukea haettaisiin vapaan kilpailun perusteella. Kiintiöt perustuisivat JTF-asetuksessa myöhemmin vahvistettaviin varojenjaon määräytymiskriteereihin. Mikäli Suomelle korvamerkitty tukiosuus julkisen sektorin lainajärjestelystä noudattaa samaa jakoperustetta kuin JTF-rahastossa, voidaan arvioida, että Suomen saanto olisi suhteellisesti hyvä (2,2 % yhteensä noin 1,5 miljardin euron kokonaisuudesta).

InvestEU-ohjelmaan kuuluvan oikeudenmukaisen siirtymän erityisjärjestelyjä eli mekanismin kolmatta pilaria koskevan lainsäädännön valmistelu on kesken. Lähtökohtana on, että erityisjärjestelyyn on käytettävissä kaikki InvestEU:n rahoitusikkunat (kestävä infrastruktuuri, T&K, pk-yritykset ja sosiaaliset investoinnit). Komissio tulee antamaan myöhemmin yksityiskohtaisemmat investointeja koskevat suuntaviivat. Tarkennettuna tavoitteena on yhteensä 10 – 15 miljardin investointien liikkeelle saattaminen EU:ssa.

Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin kokonaisuutta koskeva EU-sääntely tulee voimaan 2021. Valtioneuvosto hyväksyy Suomen kolmirahastoisen ohjelman 2021 - 2027, jonka liitteenä vahvistetaan oikeudenmukaisen siirtymän alueelliset suunnitelmat, sisältäen myös JTF-rahaston tukeen oikeutetut alueet sekä alueet, joilla voidaan hyödyntää yksinomaan mekanismin kahta muuta pilaria.

+++